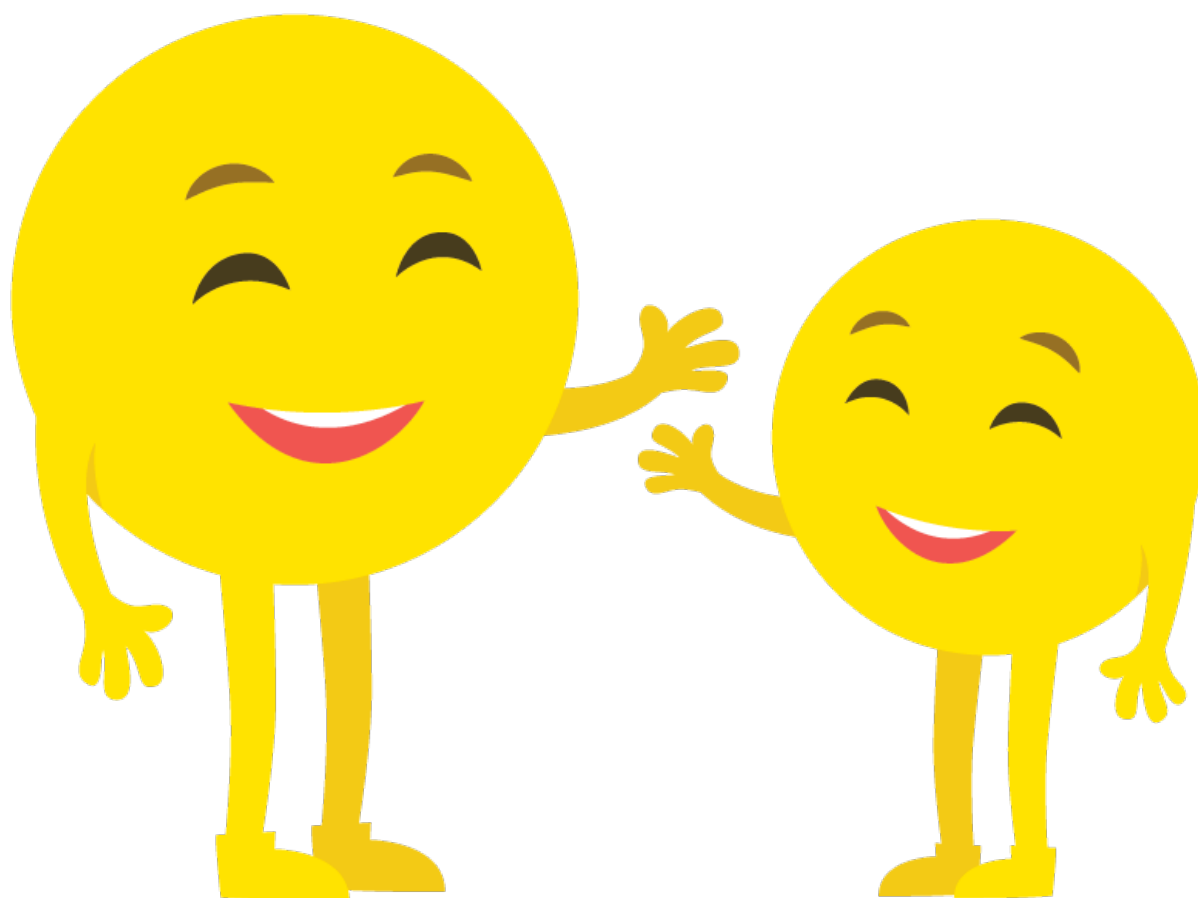

Szkoły Dialogu

dla nowych uczniów

List 1

Powitanie

Przywitanie nowych uczniów w klasie i w szkole

Wprowadzenie

Każdy pamięta to uczucie towarzyszące znalezieniu się pierwszy raz w miejscu, w którym nikogo się nie zna, np. na przyjęciu, na szkoleniu czy w nieznanym nam dotąd budynku. Jak miło jest wówczas, gdy w takiej sytuacji ktoś do nas podejdzie i się z nami przywita. Wiedząc o tym i zastanawiając się nad samopoczuciem nowego dziecka w klasie, możemy sobie wyobrazić, że dla niego, jako osoby nowej w danym miejscu, odkrycie, że ktoś na nie czekał, musi być jeszcze ważniejsze. Zwłaszcza dla dzieci uchodzących ze swojego kraju, które mogły mieć do czynienia z trudnymi, traumatycznymi wydarzeniami. Mogły przecież stracić członków rodziny lub być zmuszone się z nimi rozstać. Zostawiły swoją ojczyznę i trafiły do nieznanego otoczenia, w którym nie czują się pewnie. Ten pierwszy moment przybycia do nowego miejsca rzutuje na to, czy będą w nim czuły się mile widziane czy wręcz przeciwnie. Zatem trzeba zwrócić na ten początkowy czas szczególną uwagę.

Gdy pojawia się nowy uczeń, przywitaj go jeszcze na korytarzu, np. wraz z innym dzieckiem z Twojej klasy. Wprowadź go do sali lekcyjnej – mogą mu też towarzyszyć jego rodzice albo opiekunowie. Równie ważne jest dobre przygotowanie grupy, która ma poznać i przyjąć nowego ucznia. Możecie wspólnie zastanowić się nad tym, co pomoże nowemu dziecku szybciej zadomowić się w klasie. W tym liście zawarty jest opis zajęć, w trakcie których możesz razem z uczniami przygotować powitanie nowej osoby w klasie.

Pamiętaj, że w pierwszym okresie, a także, choć w mniejszym stopniu, i potem nowo przybyłe dzieci, by wdrożyć się w codzienny bieg spraw w klasie, mają potrzebę przebywania w bezpośredniej bliskości nauczyciela.

Postaraj się szybko znaleźć jakiś punkt zaczepienia pomiędzy nową osobą a resztą uczniów. Może nowy uczeń lubi grać w piłkę? *Czy lubisz piłkę nożną? W naszej klasie jest kilku chłopców, którzy też interesują się piłką!* A może woli muzykę? Tego rodzaju punkty zaczepienia otwierają dziecku drzwi do kontaktu z Tobą jako nauczycielem i z pozostałymi dziećmi. Pierwszy tydzień jest kluczowy, by szybko zapewnić nowej osobie poczucie bezpieczeństwa w grupie. Przez pierwsze dni j przy każdej nowej aktywności wyjaśnia jej założenia i modeluj zachowania, jakich oczekujesz od ucznia. Oczywiście inni uczniowie mogą Ci w tym pomagać. Pomocne będzie na przykład, jeśli nowo przybyłe dziecko od pierwszego dnia będzie miało w grupie swojego kompana. Przygotuj do tej roli ucznia lub grupkę uczniów, którzy chcieliby ją wziąć (kolejno) na siebie. Niech wspólnie zastanowią się, czego nowa osoba potrzebuje w grupie oraz czego musi się dowiedzieć, by poczuć się w klasie i w szkole jak u siebie (zob. scenariusz lekcji opisany w liście).

Wychodź z założenia, że nic nie jest oczywiste. Szybko zorientujesz się, czy potrzebne są dodatkowe wyjaśnienia bądź pomoc, czy może inna osoba się tym zajęła, a może uczeń radzi sobie sam.

Ważne, by przez pierwsze dni roku szkolnego, a także w pierwszych dniach po dołączeniu nowej osoby do Waszej klasy być w pobliżu grupy w trakcie przerw. Na przykład zabawa na dworze może wydawać się nowemu uczniowi czymś niezbyt komfortowym. Jeśli wychodzicie na przerwy na zewnątrz dopilnuj, by wyjść razem z uczniami, byś mógł/mogła obserwować, czy klasa włącza nową osobę do zabawy. Udań doświadczenia podczas zabawy w pierwszych dniach dają nowej osobie poczucie przynależności. Przed przerwą możesz omówić z klasą, w co i z kim uczniowie będą się bawić oraz gdzie będzie Cię można znaleźć w trakcie przerwy. Możesz też przygotować z poszczególnymi uczniami plan zabawy lub ustalić, że będziesz z jednym uczniem zajmować się konkretną czynnością na dworze i zapytaj, kto chciałby do Ciebie dołączyć. Te same osoby mogą w trakcie kolejnej przerwy samodzielnie wykonać tę samą aktywność. Również lekcje wf-u oraz czas, gdy wychodzicie

ze szkoły, są momentami, w których należy być blisko nowego ucznia.

Bycie blisko jest również kluczowe, gdy nowo przybyłe dziecko doświadcza gwałtownych uczuć. Czasem mogą być one wywoływane przez czynniki, których otoczenie nie jest w stanie przewidzieć. Ma to związek z „niewidzialną walizką”, jaką dzieci przynoszą ze sobą (Coppens, L. i in. 2019). Ta walizka wypełnia się u każdego dziecka na każdym etapie życia kolejnymi przekonaniami i oczekiwaniami. W przypadku dzieci z traumą walizka wypełniona jest przeważnie przekonaniami i oczekiwaniami negatywnymi. Dzieci, które uciekały ze swojego kraju, już przeżyły wiele, zanim trafiły do Waszej szkoły. Problem polega na tym, że zawartość walizki nie jest od razu widoczna. Czasem zachowanie Twoje lub grupy wywoła reakcje, za którymi stoją doświadczenia nabyte wcześniej. Z biegiem czasu nauczysz się, jakie czynniki mogą wyzwać u dziecka gwałtowne uczucia. Porozmawiaj także na ten temat z rodzicami lub opiekunami ucznia. W razie pojawienia się gwałtownych reakcji emocjonalnych dawaj takiemu uczniowi możliwość ochłonięcia w spokojnym miejscu. Dbaj, by zawsze być wtedy blisko, gdyż strauumatyzowane dzieci oraz dzieci z problemami z zakresu więzi potrzebują w takim momencie Twojej bezpośredniej bliskości.

Krótki kontakt na początku i pod koniec dnia (check-in/ check-out) pozwoli Ci się zorientować, jak się ma i w jakiej formie jest nowy uczeń. Po kilku miesiącach również dokonuj od czasu do czasu (także razem z całą klasą) oceny tego, jak ci „nowi” uczniowie odbierali swoje pierwsze tygodnie w szkole. Taka ocena często pozwala uzyskać cenne informacje. Poprzez stopniowe budowanie wartościowych relacji niewidzialna walizka dziecka zostanie ponownie wypełniona pozytywnymi przekonaniami, a jego wytrzymałość wzrośnie. Aby tego rodzaju pozytywne zmiany mogły zachodzić, pomocne jest patrzeć na dzieci w sposób bezwarunkowo pozytywny. Pozwól im dostrzegać, że są wystarczająco dobre. Obdarowuj je pewnością, że sobie poradzą (Wolpow i in. 2011) (2).

Wydany przez Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce bezpłatny poradnik „Szkoła wrażliwa na traumę. Jak wspierać dziecko z doświadczeniem traumy w procesie edukacji” zawiera niezbędne informacje pomagające w nauczaniu dziecka z doświadczeniem traumy.

Aby zapewnić takiemu dziecku dobry start w nowej szkole, warto również poznać jego historię. Ponieważ dzieci-uchodźcy nie czują się rozumiane przez nauczycieli, także na skutek różnic kulturowych czy traumatycznych doświadczeń, mają problemy z dostosowaniem się do nowego środowiska (Lee, 2002).

Często tego rodzaju informacje nie są dostępne lub też są dostępne w ograniczonym zakresie, a rodzice bądź opiekunowie dziecka nie są (jeszcze) w stanie o tym mówić. Nie jest konieczne posiadanie całej wiedzy na ten temat, pomocne może być natomiast dysponowanie ogólną wiedzą o kraju pochodzenia ucznia. Na stronie uchodzcy.info można znaleźć informacje na temat państw, z których przybywa do Polski najwięcej uchodźców. Ponadto trzeba wiedzieć, jakim językiem posługuje się uczeń, jak wspierać go na co dzień oraz czy wcześniej chodził do szkoły.

Ogromnie ważne jest, by dziecko i jego rodzice/opiekunowie spotykali się z otwartością i mieli poczucie, że są mile widziani, a ty wykazujesz gotowość do zagłębienia się w ich historię.

Aby dzieci z innych krajów szybko zadomowiły się w grupie, pomocne może być wykorzystywanie pewnych stałych rutynowych aktywności w rozkładzie dnia, które zapewnią przewidywalność i dadzą poczucie bezpieczeństwa. Dzieci, które miały do czynienia z traumatycznymi przeżyciami, w których życiu jest mało stabilizacji i których warunki życia stale się zmieniają, czerpią największe korzyści ze stałych, rozpoznawalnych aktywności rutynowych.

Przed rozpoczęciem roku szkolnego zastanów się, jakie to mogłyby być czynności i jak je uwidoczniś w klasie. Możesz skorzystać z poniższych technik:

- **Tablica obecności**

Możesz stworzyć tablicę obecności, na której powieszysz zdjęcie każdego dziecka i każdego nauczyciela uczącego daną klasę. Gdy będziecie witać nowego ucznia w klasie, zawieszysz jego zdjęcie na tej tablicy. Dopilnuj, by przy zdjęciach znajdowały się

imiona dzieci. Możesz też przygotować na tablicy koszulki, do których włożysz zdjęcia albo zrobić listwę z pinezkami czy zawiesić sznurek, do którego zdjęcia będą przyłączone klamkami. Gdy dzieci będą wchodzić rano do klasy, mogą odwracać swoje zdjęcia na znak obecności w tym dniu.

A wychodząc do domu, z powrotem obracać zdjęcia na znak, że już opuścili szkołę.

W ten sposób rano od razu będzie widać, kto jest, a kogo nie ma.

Gdy dziecko będzie się żegnało z grupą, jego zdjęcie nie powinno zniknąć, lecz na przykład zostać przeniesione do drugiej części tablicy – mającej formę dużego serca (tracimy dziecko z oczu, ale nie z serca!).

- **Karty planu dnia**

Używaj kart planu dnia, by wyraźnie określić jego harmonogram na początku danego dnia. Wykorzystaj do tego celu kartki lub zdjęcia, które będą zrozumiałe dla dzieci nowo przybyłych. Poświęć czas na dokładne objaśnienie każdej części dnia – nie jest to oczywiste zwłaszcza dla dzieci, które dotychczas nie chodziły do placówek edukacyjnych. Również w ciągu dnia regularnie wskazuj, którą część aktualnie realizujecie. Gdy odbiegasz od znanego wszystkim harmonogramu dnia, informuj o tym. Na koniec dnia w oparciu o karty przyjrzyj się wraz z uczniami jego przebiegowi i wskaż, co się udało zrealizować.

- **Momenty odpoczynku**

W ciągu dnia stwarzaj dzieciom okazję do odpoczynku. Przez cały dzień uczniowie zmagają się z wieloma wymaganiami, zwłaszcza jeżeli jeszcze w wystarczającym stopniu nie znają języka. Może to być na przykład moment relaksu podczas dłuższej przerwy – możesz wówczas puścić dzieciom spokojną muzykę. Możesz także stworzyć w sali kącik, w którym dzieci będą mogły ochłonać. Jeden z nauczycieli umieścił w kącie sali duży płaszcz zimowy, w którym dziecko mogło się całkowicie skryć. Może to być także sakwa do siedzenia odgradzona od sali parawanem czy szafką albo mały namiot, stolik przykryty dłuższym obrusem itd. Niektóre dzieci mogą woleć, by tego rodzaju miejsce znajdowało się poza salą i by drzwi od klasy pozostawały zawsze otwarte, tak by można było wyjść z sali, ale nadal pozostać w pobliżu grupy.

- **Tablica uczniów**

Powieś w klasie tablicę, do której dzieci będą mogły przyczepiać własnoręcznie wykonane prace. Zwróć uwagę na to, by znajdowała się ona na odpowiedniej wysokości, by dzieci mogły bez problemu do niej dosięgnąć. Po przyjściu do klasy lub na koniec dnia dzieci mogą pokazać ją rodzicom i opowiedzieć o pracach, które na niej wiszą. W ten sposób mogą przed rodzicami okazać dumę z tego, co same zrobiły, zaś rodzice będą widzieli, czym dzieci zajmowały się w szkole. To także znakomity moment na obserwowanie interakcji pomiędzy dziećmi a rodzicami.

- **Koniec dnia**

Na koniec dnia, żegnając się z uczniami, sprawdzaj, jaki ten dzień był dla nowego dziecka. Kciuk w górę, w dół lub ustawiony poziomo to niemalże uniwersalne znaki. Możesz wspierać dziecko, dopasowując swoją mimikę do tego, co wskazuje jego kciuk.

Poniższą lekcję, dotyczącą przybycia nowego dziecka, możesz przygotować wraz ze swoją klasą. Możesz to zrobić na początku roku szkolnego, ale też w jego trakcie. Czasem poczynienie przygotowań nie jest możliwe, gdyż dziecko zostaje przeniesione nagle lub gdy jego przybycie zostaje ogłoszone podczas wakacji. Jednak nawet w takiej sytuacji możesz wykorzystać elementy tej lekcji, by wraz z klasą zbadać, w jaki sposób uczniowie mogą pomóc nowej osobie zadomowić się w ich grupie.

Lekcja zaczyna się od *Powitania*, które ma dać grupie energię do dalszego działania. Jest to luźna aktywność wspierająca atmosferę w klasie. Możesz wykorzystać także innego rodzaju zabawę. Lekcję kończy *Zakończenie*.

- (1) Kulig Beata, Saj Tomasz „Szkoła wrażliwa na traumę. Jak wspierać dziecko z doświadczeniem traumy w procesie edukacji” Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce
- (2) Wolpov, R., Johnson, M.M., Hertel, R. & Kincaid, S. O. (2011) The heart of learning and teaching: compassion, resiliency, and academic success.

Witaj w naszej klasie!

Cel lekcji

Uczniowie przygotowują plan powitania nowego dziecka w ich klasie, by pomóc mu jak najszybciej się w niej zdomowić.

Materiały

- Karta pracy „*Nasz plan działania*” (jedna na cztery osoby)
- Duży arkusz papieru do zapisywania pomysłów uczniów

Przygotowanie

- Przeczytaj wprowadzenie do niniejszego listu
- Przypomnij sobie sytuację z własnego doświadczenia, gdy również po raz pierwszy dołączyłeś(-łaś) do jakiejś grupy, jak się wówczas czuleś(-łaś) i co pomogło Ci szybciej poczuć się w niej dobrze.

Plan lekcji

- ▶ Powitanie
- ▶ Co będziemy robić i czego będziemy się uczyć?
- ▶ Nowy uczeń w naszej klasie
- ▶ „*Nasz plan działania*”
- ▶ Podział zadań
- ▶ Co zrobiliśmy i czego się nauczyliśmy?
- ▶ Zakończenie

Powitanie

Przeprowadź *Powitanie*, na przykład aktywność opisaną poniżej.

Ostrożnie!

Każdy z uczniów kładzie sobie na głowie gumkę do mazania, po czym przechadza się po klasie. Uczniowie muszą pilnować, by gumka im nie spadła. Jeżeli to się udaje, możesz zacząć wydawać różne polecenia: obróć się, usiądź, idź tyłem itd. Jeżeli gumka spadnie uczniowi z głowy, musi on stanąć i czekać, aż inna osoba położy mu ją z powrotem na głowie. Wówczas dziecko może znów dołączyć do wykonywania poleceń. Uczniowie muszą pilnować, by w trakcie pomagania innej osobie ich gumka nie spadła im z głowy. Jeżeli jednak gumka spadnie osobie, która pomagała komuś innemu, musi ona także stanąć i czekać, aż ktoś inny położy ją z powrotem na jej głowie.

Co będziemy robić i czego będziemy się uczyć?

Wkrótce do naszej klasy dołączy nowy uczeń. Ma on na imię A. Opowiem wam więcej na jego temat. Wspólnie wymyślimy, czego potrzeba, by zadbać o to, aby A. szybko się u nas zdomowić.

Omów porządek lekcji i zapytaj, czy wszyscy się z nim zgadzają.

► Nowy uczeń w naszej klasie

Poproś uczniów o zajęcie miejsc w kręgu.

Opowiedz im (jeżeli masz takie informacje) o nowym uczniu.

Powiedz przy tym:

- jak ma na imię;
- z jakiego kraju pochodzi;
- od jak dawna jest już w Polsce;
- o powodach, dla jakich musiał opuścić swój kraj;
- o jego sytuacji mieszkaniowej;
- czy uczeń ten chodził już wcześniej do szkoły;
- w jakim stopniu zna język polski.

Pozwól uczniom zadawać pytania i odpowiadaj na nie w miarę możliwości.

Powiedz o sytuacji, gdy Ty sam(a) po raz pierwszy dołączyłeś(-łaś) do nowej grupy i o tym, co pomogło Ci się w niej szybko zadomowić.

Poproś teraz uczniów, by w parach porozmawiali o tego rodzaju sytuacjach, z którymi sami mieli do czynienia. *Opowiedzcie sobie nawzajem, gdzie byliście i jak się wtedy czuliście. Powiedzcie też, co wam pomogło, by szybko poczuć się dobrze (jak u siebie).*

Daj uczniom krótki czas do namysłu. Niech wymieniają się doświadczeniami. Na koniec poproś kilkoro uczniów o powiedzenie, co powiedział(a) ich partner(ka) z pary.

Zapisz na tablicy lub na arkuszu papieru, co pomogło im w tej nowej sytuacji.

► Nasz plan działania

Teraz połącz kolejne pary w czteroosobowe grupki. Wyświetl pytanie na tablicy multimedialnej lub zapisz je na zwykłej tablicy:

Jak zadbamy o to, by A. szybko poczuł się w naszej grupie jak u siebie?

The worksheet is titled "Nasz plan" and contains six numbered lines for writing:

1. Przyjęcie nowej osoby: jak powitamy A.?
2. Jak pokażemy A., czym zajmujemy się w naszej grupie (reguły/umowy)?
3. Jak pokażemy A., jak wygląda nasz dzień?
4. Jak pomożemy A. w trakcie przerw?
5. Jak pokażemy A. miejsce w grupie?

At the bottom right, there is a small illustration of three people sitting around a table.

Poproś grupki o zastanowienie się nad tym i zapisanie pomysłów na karcie pracy „Nasz plan działania”. Na liniach przerywanych na karcie uczniowie wpisują imię nowego ucznia.

Zastanówcie się dokładnie nad następującymi kwestiami:

- Przyjęcie nowej osoby: jak powitamy A.?
- Jak pokażemy A., czym zajmujemy się w naszej grupie (reguły/umowy)?
- Jak pokażemy A., jak wygląda nasz dzień?
- Jak pomożemy A. w trakcie przerw?

- Jak pomożemy A. poznać szkołę?

Daj uczniom około 10 minut na zapisanie ich pomysłów. Następnie poproś pierwszą z grup o podanie propozycji dla pierwszego pytania. Zapisz je na dużym arkuszu papieru, aby była widoczna w klasie. *Która grupka ma jakiś inny pomysł?* Zapisz go również na arkuszu. Kontynuuj w ten sam sposób z kolejnymi pytaniami, sterując całym przebiegiem zadania. Jeżeli uczniowie sami nie wpadną na ten pomysł, możesz zasugerować im, że można wyznaczyć dla A. kompana, który będzie mu towarzyszył w pierwszych dniach. Może to być kilka osób, które (przez tydzień) będą po kolei kompanami A. Podziękuj uczniom za wszystkie dobre pomysły.

► Podział zadań

Poproś już teraz, by grupki wskazały, które zadania chciałyby wziąć na siebie. Dopilnuj, by wszystkie zadania zostały przydzielone i by każdy miał jakąś rolę.

► Co zrobiliśmy i czego się nauczyliśmy?

Dzisiaj zaplanowaliśmy, jak to zrobić, by A. szybko poczuł się w naszej grupie i w szkole jak u siebie. Każdy teraz wie, co może zrobić. Na koniec w razie potrzeby powiedz, iż A. może na początku nie mówić zbyt wiele, ponieważ nie zna jeszcze naszego języka.

► Zakończenie

Przeprowadź *Zakończenie*, na przykład aktywność opisaną poniżej.

Łapanie kartki

Uczniowie stoją w kręgu. Połóż na otwartej, płaskiej dłoni kartkę (A4) i podnieś rękę do góry, stając na środku kręgu. Powiedz imię jednego z dzieci i pozwól, by kartka zaczęła spadać na dół. To dziecko musi spróbować złapać kartkę, nim dotknie ona ziemi.

Jeżeli kartka spadnie na ziemię, należy przerwać ją na dwie części. Teraz poproś dziecko, które łapało kartkę, by stanęło na środku kręgu z kartką na dłoni i wymieniło imię innego dziecka. W zależności od wielkości grupy możesz podzielić ją na dwa kręgi.

Nauczyciel

- Gdy nowy uczeń dołączy do klasy, uczniowie wykonują swoje zadania.
- Obserwuj, w jaki sposób to robią i chwal (komplementuj) ich często za działania, jakie podejmują.
- Bądź blisko nowego dziecka i obserwuj zachowania niewerbalne.

Dalsze działania

► Rozmowa w grupie, gdy nowy uczeń pojawi się już w szkole

Na koniec pierwszego dnia omów z uczniami, jak ich zdaniem przebiegł ten dzień.

Czy każdy zrobił to, co zaplanował, co miał zrobić?

W miarę możliwości poproś też o reakcje nowego ucznia.

Powtarzaj tę rozmowę jeszcze kilka razy w nadchodzących tygodniach.

► Kompani

Od czasu do czasu omawiaj wraz z kompanami nowego ucznia i z nim samym, co jest pomocne. Czy czuje się on już zadowolony w grupie? Przy czym potrzebuje on jeszcze towarzysza?